

“La nostra economia es troba molt debilitada, conseqüència de la cobdícia i la irresponsabilitat d’alguns, però també del nostre fracàs col·lectiu per fer opcions dures i preparar la nació per a una nova època”.

(**Barack Obama**, discurs inaugural, 20.01. 2009)

L’IVA com a excusa: la política fiscal contra la crisi, el dèficit públic i els mercats financers

MONTSERRAT COLLDEFORNES

Diputada al Congrés dels Diputats

El divendres dia 7 de maig de 2010, el Banc d’Espanya anunciava que en el primer trimestre de l’any Espanya havia sortit de la recessió, amb un creixement del PIB trimestral del 0,1% –petit però positiu– el primer des del primer trimestre del 2008¹. El dimecres següent, 12 de maig, el president Zapatero anunciava al Congrés dels Diputats una reducció de la despesa pública pel 2010 i el 2011 de gran abast: uns 15.000 milions d’euros, que afectava directament un gran nucli de persones: els funcionaris de totes les administracions (reducció efectiva dels sous ja el 2010), dues terceres parts dels pensionistes (congelació de pensions el 2011) i gairebé totes les futures mares (eliminació dels 2.500 euros com a desgravació de l’IRPF), i altres mesures. Tot i l’anunci anterior sobre el PIB i el conjunt de bones dades econòmiques³, la sensació general va ser que la crisi de veritat ens havia tocat a tots i la situació era més crítica que mai.

Què havia passat? Fem una ràpida mirada enrera de la mà de l’autora.

1. Un petit repàs sobre la crisi

La història de la crisi ha estat molt explicada: la primavera del 2007 arribaven les primeres notícies d’unes hipoteques “*subprime*” que començaven a fer fallida als USA, i uns primers símptomes de dificultats en el finançament de les empreses. Fins la primera setmana de setembre de 2008 se succeeixen notícies de bancs que han fet fallida o han estat rescatats, sobretot als Estats Units i al Regne Unit. Però el 15 de setembre el Govern nord-americà deixa caure un dels bancs d’inversió privats més importants, Lehman Brothers, i això genera la pèrdua total de confiança, el tancament de tots els crèdits, i l’economia mundial es troba a un pas del col·lapse. A més, els preus de les matèries primeres havien estat pujant per raó de la demanda creixent de països com la Xina o l’Índia i de moviments acaparadors i especulatius, i l’augment dels tipus d’interès (i l’euríbor) acompanyaven el repunt de la inflació.

Però la fallida de Lehman Brothers també va generar el reforçament del G-20 i les accions coordinades de tots els països. Com a resultat, tots els governs, especialment els dels països desenvolupats, van fer grans despeses públiques per mantenir i apuntalar el sistema financer primer, durant la tardor del 2008, i per intentar recuperar l’activitat econòmica després, sobretot durant la primera meitat del 2009. Així, es va evitar que una gran recessió es convertís en una gran depressió.

Espanya tenia un bon sistema de regulació financera, però una forta dependència del crèdit exterior i un excés d’endeutament, tant de les famílies com de les empreses (totes, les financeres també) i, per tant, l’efecte va ser molt immediat, primer sobre el sector de la construcció i després sobre la resta de l’economia, en reduir-se dràsticament el crèdit. Les accions per protegir el sector financer com ara la garantia de l’Estat als dipòsits privats, el FAAF (Fons d’Adquisició d’Actius Financers) i altres, van evitar el pànic⁴. Com que la situació de les finances públiques també era relativament més bona que a altres països va poder fer

¹ Vegeu la nota de premsa de l’INE del 19 de maig del 2010 que ho confirma.

² Reducció que s’afegia a la incorporada als Pressupostos Generals de l’Estat pel 2010 i a la passada a finals de gener d’aquest mateix any.

Vegeu l’apartat 5 d’aquest article.

³ Confirmada, per exemple, per la disminució en el nombre d’aturats i l’augment de les afiliacions a la Seguretat Social del mes de maig, que malgrat no ser una dada robusta, de nou és positiva.

un esforç fiscal –disminució d'impostos i augment de les despeses– dels més importants de l'OCDE, amb resultats en part positius: si només mirem les taxes de creixement, o millor, de decreixement, el comportament d'Espanya durant els anys 2008 i 2009 ha estat dels millors dins de la Unió Europea⁵. Però si mirem les dades de l'atur, i les perspectives de recuperació ràpida, aleshores la situació d'Espanya sembla de les pitjors.

2. El model productiu espanyol i les conseqüències en els ingressos públics

Per explicar aquesta situació un xic paradoxal, hem de fer un incís, per força simplificat i breu, per recordar el “model productiu” –o més exactament les forces subjacents al creixement de l'economia espanyola– dels darrers anys.

El creixement dels últims 15 anys a Espanya ha estat impulsat per un augment de la demanda generada per dos fenòmens que s'han donat alhora i s'han reforçat mútua-

ment: el primer, l'augment de la població activa i l'ocupació, amb la incorporació de la dona al mercat de treball i la forta immigració, que estimulava el consum i la corresponent oferta; el segon, un tipus d'interès baix, mantingut pel fet de pertànyer a la zona euro, que alimentava una tendència creixent a l'endeutament (els tipus d'interès real podien ser fins i tot negatius) i a la preferència per actius immobiliaris front a altres inversions. Aquestes dues tendències es reforçaven per incentius fiscals i/o entorns institucionals favorables a aquest tipus de desenvolupament⁶.

El resultat ha estat que dos sectors, el immobiliari i el financer, s'han desenvolupat en excés recolzant-se un en l'altre i que cal que, ara, tots dos, redueixin la seva activitat. A més, i per raons geogràfiques òbvies, la importància del sector turístic és molt rellevant a Espanya.

Però aquest “model” té i tindrà conseqüències pels ingressos del sector públic i pel dèficit, tant a curt com a mig termini:

⁴ Cal insistir que, a Espanya, a diferència de la majoria de països, aquestes mesures no hauran suposat cap despesa pública.

⁵ El fet que Espanya sigui dels últims països en tornar a taxes positives no treu que –en conjunt– sigui dels països que menys hi hagi perdut. Vegeu el gràfic sobre el creixement del PIB comparat a la zona euro, referenciada a la nota 1.

⁶ Per exemple, els incentius fiscals a l'adquisició de l'habitatge o les facilitats per declarar zona urbanitzable. José García Montalvo explica molt bé el conjunt d'incentius perversos que s'autoreforçaven per alimentar una gran bombolla immobiliària tant als USA com a Espanya. Vegeu el seu article a *Papeles de Economía Española*, n. 122, de l'any 2009.

- Els ingressos tributaris augmenten més proporcionalment que el que ho fa el PIB, precisament per estar lligats a l'habitatge i a operacions de crèdit de volum relatiu important, i això podia donar la sensació de que la disponibilitat de recursos públics era gran. Ara bé, la crisi ha fet que també disminuïssin més depressa que l'activitat econòmica general, amb una caiguda molt forta de la recaptació.
- Com que la sortida de la crisi no ens situarà en la mateixa casella d'abans de la crisi pel que fa a la importància relativa d'aquests dos sectors, això significa que, encara que es recuperi activitat econòmica, no es recuperaran mai ingressos públics ni al mateix nivell ni amb la mateixa rapidesa. Això vol dir que, fins i tot en el millor dels casos, hem d'ajustar forçosament el sistema fiscal: ingressos, despeses o tots dos. Això té conseqüències molt importants respecte al debat de quins ingressos públics són necessaris per finançar l'Estat del benestar que proposem.

A més aquest "model" ha tingut altres conseqüències negatives al llarg d'aquests anys, en especial:

- Una pèrdua de productivitat del teixit productiu en conjunt, precisament pel pes dels sectors de la construcció residencial i el turisme;
- Un diferencial de preus per sobre de la mitjana de la UE, per raó d'uns costos salarials i uns marges de beneficis també més alts que la mitjana de la UE, que dificulta la nostra competitivitat general;
- Un mercat de treball cada vegada amb més temporalitat i precarietat, sobretot per als joves i nouvinguts.

Malgrat això, Espanya creixia, necessitava i trobava finançament a l'exterior per sobre del que estalviava, i també cal dir que no tot era només construcció o crèdits fàcils sinó que, paral·lelament, creixien i es desenvolupaven persones i empreses ben preparades, competitives i capacitats i habilitats, tant d'exportació com d'innovació, que són ara la nostra potencialitat.

Però la crisi ha deixat al descobert les debilitats que venien de lluny. Els socialistes –podem dir-ho ben alt– ja vàrem plantejar i proposar en el nostre programa de govern del 2004 superar aquestes debilitats, i la política d'habitatge, de R+D+i, de modernització de les infraestructures, de l'impuls a les energies renovables, de la formació des del bressol fins a la universitat, etc. són, a més de la política

social, la nostra proposta per aquest país. Potser hauríem d'haver estat més radicals en les propostes per frenar el mercat immobiliari, però un canvi de model no és possible d'un dia per l'altre.

3. Per què i com es crea el dèficit: la política fiscal contra la crisi

La política fiscal té dues vessants, ingressos i despeses, i ambdues són rellevants.

Quadre I

(Millions d'€)	2007	2008	2009
Recursos tributaris totals de les AAPP	456.811	420.166	383.034
Recursos impositius de les AAPP	320.059	277.123	242.673
en % del PIB de cada any	30,4	25,5	23,1
Variació respecte l'any anterior (en %)		-13,4	-12,4
Cotitzacions socials	136.752	143.043	140.361
en % del PIB de cada any	13,0	13,1	13,4
Variació respecte l'any anterior (en %)		4,6	-1,9

Font: IGAE "Cuentas trimestrales de las Administraciones Públicas", mars 2010

L'any 2007 va ser l'any de majors ingressos tributaris per a totes les AAPP d'Espanya. Des d'aleshores l'evolució ha estat la següent:

Com es pot observar, la caiguda deixa fora la Seguretat Social, i té tres components diferenciats:

- 1.-La pròpia crisi, que redueix les bases imposables, però de manera més acusada que la disminució del PIB per raó del nostre model productiu. És el component més important i podria explicar la meitat (tres sisenes parts) de la disminució.
- 2.-Les mesures contra la crisi: reducció d'impostos i modificació en els procediments devolucions, aplaçaments de pagaments o similars, en marxa des de mitjans del 2008 per tal de mantenir la renda disponible de les famílies i/o ajudar a la liquidesa de les empreses. Explicaria una tercera part (dos sisenes parts) de la disminució.
- 3.-Per últim, la reforma de l'IRPF i l'Impost de Societats de finals del 2006 que suposa rebaixes tant en els tipus com en les bases que s'estenen fins el 2009, i per la supressió de l'impost sobre el patrimoni.⁷ Podria explicar una sisena part de la reducció.

⁷ És evident que tot i que la reforma no es va fer pensant en la crisi, els seus efectes sí que van ajudar a famílies i empreses a disposar de més liqui-

desa en aquells moments, i forma part de l'estímul fiscal.

D'altra banda la disminució d'impostos no es distribueix per igual entre els tres nivells de govern:

- Les mesures concretes de rebaixes fiscals contra la crisi han estat suportades gairebé en la seva totalitat pel Govern central o han estat compensades⁸.
- Els ingressos recaptats directament per les Comunitats Autònomes i els ens locals lligats al sector de la construcció també disminueixen més que proporcionalment respecte la disminució del PIB, però en proporció afecten més als Ajuntaments.
- L'Estat ha pal·liat en part l'efecte que sobre les CCAA i els ens locals ha tingut la disminució d'ingressos per raó de la crisi i que no es van preveure en els mecanismes de participació en ingressos que hi ha establerts⁹. A més s'ha acordat el nou sistema de finançament que suposa més recursos per a les CCAA.

El Govern central ha estat qui més ha augmentat el seu dèficit, en part perquè ha actuat de suport de les altres administracions. Aquesta és una característica pròpia dels governs federals que fora bo poder articular millor en un futur.

Les despeses no financeres de les Administracions Públiques, en canvi, no han fet sinó augmentar en aquests anys:

Quadre 2

(Milions d'€)	2007	2008	2009
Recursos tributaris totals de les AAPP	355.560	388.703	420.137
<i>en % del PIB de cada any</i>	<i>33,8</i>	<i>35,7</i>	<i>40,0</i>
<i>Variació respecte l'any anterior (en %)</i>		<i>9,3</i>	<i>8,1</i>
Despeses de capital de les AAPP	57.182	58.234	62.512
<i>en % del PIB de cada any</i>	<i>5,4</i>	<i>5,3</i>	<i>5,9</i>
<i>Variació respecte l'any anterior (en %)</i>		<i>1,8</i>	<i>7,3</i>

Font: IGAE "Cuentas trimestrales de las Administraciones Públicas", mars 2010

Com veiem al quadre general de l'annex, la partida de despesa més important i alhora la que més creix percentual-

ment són les prestacions i transferències socials que inclouen evidentment no només les pensions, sinó també altres despeses importants com ara el subsidi d'atur. La magnitud i la taxa de creixement d'aquest darrer es detalla al quadre 3 següent.

Quadre 3

(Milions d'€)	2006	2007	2008	2009	(estimat) 2010
Despesa en atur (A. Central)	13.578	14.471	15.577	19.616	30.975
<i>Variació respecte l'any anterior (en %)</i>		<i>6,6</i>	<i>7,6</i>	<i>25,9</i>	<i>57,9</i>

Font: IGAE "Cuentas trimestrales de las Administraciones Públicas", mars 2010

L'augment de les despeses respon per tant a augments "reglats", fruit de decisions polítiques anteriors com el del subsidi d'atur¹⁰, i també a polítiques específiques del moment de lluita contra la crisi, com per exemple l'augment de les transferències de capital als ajuntaments per al Fons Estatal d'Inversió Local, realitzat durant el 2009.

Així doncs, en resum, i com es veu al Quadre 4 següent, en només dos anys els recursos totals de les AAPP han disminuït un 15,7%, i les despeses han augmentat un 17%. Hem passat d'un superàvit equivalent al 1,9% del PIB a un dèficit equivalent del 11,2%.

Quadre 4

Comptes de les AAPP - resum (Milions d'€)	2007	2008	2009	
Recursos no financers	432.808	402.677	365.019	
Utilitzacions no financeres	412.742	446.937	482.649	
Superàvit (+)/ Dèficit(-)	20.066	-44.260	-117.630	
Variació % de cada any				variació 07-09
Recursos no financers	8,8	-7,0	-9,4	-15,7
Utilitzacions no financeres	9,2	8,3	8,0	16,9
En % del PIB				
Recursos no financers	41,1	37,0	34,7	
Utilitzacions no financeres	39,2	41,1	45,9	
Superàvit (+)/ Dèficit(-)	1,9	-4,1	-11,2	

Font: IGAE "Cuentas trimestrales de las Administraciones Públicas", mars 2010

⁸ Cas per exemple de la disminució de 400 € en l'IRPF o la supressió de l'impost sobre el patrimoni.

⁹ Tot i que les CCAA i els ens locals hauran de liquidar el percentatge de participació en ingressos de l'Estat que tinguin assignat d'acord amb la recaptació real, el sistema de bestretes ha fet que hagin disposat de més tresoreria, i s'ha acordat que els retorns de les quantitats obtingudes en excés es faran en varis anys.

¹⁰ El subsidi d'atur és un bon exemple del que s'ha anomenat "estabilitzador automàtic", ja que -en temps de crisi- és una transferència ràpida a qui més necessitat en té, mesura que ajuda a estimular o almenys mantenir la demanda. Encara que siguin "reglats", no per això deixen de pressuposar la voluntat política que, en primer lloc, les ha establert, i després les manté o modifica. El govern socialista ha millorat la cobertura de l'atur del 65% dels aturats al 80% i ha instaurat mesures complementàries per quan ja no es té dret al subsidi d'atur.

En qualsevol dada econòmica cal diferenciar entre el nivell –la seva magnitud en un moment donat– i la seva variació en un període de temps. Per tant, encara que el deute públic acumulat al llarg dels anys¹¹ estigui molt per sota del d’altres països, és la rapidesa amb què ha crescut el que més influeix en les expectatives sobre el seu nivell en el futur¹².

Quadre 5

Deute del conjunt de les AAPP a Espanya				
(Milions d'€)	2006	2007	2008	variació 07-09
Total	389.507	380.660	432.233	
Variació percentual		-2,3	13,5	47,0
en % del PIB	39,6	36,2	39,7	

Font: primera notificació de dèficit 3-03-2010 enviat per Espanya a la UE

4. El finançament del deute públic i els mercats financers

Els governs solen endeutar-se a llarg termini (5-10 anys) mitjançant bons del tresor. Els prestataris solen ser companyies asseguradores, fons de pensions, o els propis bancs en la mesura que busquen rendabilitats no molt altes però segures.

A diferència de l’endeutament privat, la garantia que poden oferir els governs és la seva capacitat per, mitjançant els impostos, fer front als seus compromisos. Per tant, la garantia última és la capacitat de creixement d’un país. I, en la zona euro, la confiança en el Banc Central Europeu que a la vegada està recolzat pels països de la zona euro i tenen tota la seva capacitat de creixement –i dels seus contribuents– al darrera. Fins fa poc, la confiança en aquesta garantia era ferma i compartida.

A diferència de l’endeutament privat, la garantia que poden oferir els governs és la seva capacitat per, mitjançant els impostos, fer front als seus compromisos. Per tant, la garantia última és la capacitat de creixement d’un país. I, en la zona euro, la confiança en el Banc Central Europeu que a la vegada està recolzat pels països de la zona euro i tenen tota la seva capacitat de creixement –i dels seus contribuents– al darrera. Fins fa poc, la confiança en aquesta garantia era ferma i compartida

Però la recessió ha fet que la confiança genèrica en la garantia-país disminueixi. I els grans augments del dèficit han fet disminuir el marge per a que els governs puguin seguir impulsant el creixement mitjançant nova demanda pública com fins ara. Alhora, com que tots els governs desenvolupats han generat dèficits per salvar les seves economies, hi ha un “excés” d’oferta de bons del tresor que permet als inversors discriminar uns respecte als altres.

Una darrera característica important dels mercats de bons sobirans és que són referència pels mercats de les emissions de les empreses privades i, per tant, la seva fluctuació en relació a un país concret acaba afectant tota l’economia d’aquest país.

En aquest context, l’octubre del 2009 el nou govern d’esquerres de Grècia va descobrir i posar de manifest que l’anterior govern havia falsejat els comptes públics grecs i que tant els dèficits anuals com el volum del seu deute públic eren superiors. A mesura que als primers mesos del 2010 es confirmava la magnitud de l’engany, es va anar generant una nova crisi de confiança financera en el mercat de bons sobirans, similar a la del setembre de 2008 en el mercat dels crèdits privats, que es va estendre a altres països, Espanya i Portugal primer, i a tota Europa després.

Aquesta nova crisi ha obligat a la zona euro a crear nous mecanismes financers fins ara inexistents, primer per oferir crèdits a Grècia i després per estabilitzar el propi euro¹³. Però sobretot ha generat la determinació d’avançar en el temps les mesures de reducció del dèficit, per tal de recuperar la seguretat en els mercats de bons sobirans i controlar el cost total de l’endeutament per a tots els països.

Aquesta determinació de la Unió Europea ha “tancat” –per dir-ho així– el debat que hi havia sobre el moment idoni per a la retirada dels estímuls fiscals, és a dir per anar reduint la intervenció pública de

¹¹ El deute es forma per l’acumulació del dèficit de cada any. Cada any, cal finançar la diferència entre ingressos i despeses no financeres i el resultat net dels retorns dels crèdits antics i l’assumpció dels nous. Els interessos o càrrega financera del deute que cal pagar un any es contabilitzen en les despeses no financeres. Les despeses financeres inclouen les amortitzacions i/o els nous préstecs. És important remarcar que, com tot deute, més que el volum total el que importa és el període de temps de que es disposa per tornar-lo.

¹² Aquesta és la raó, juntament amb les debilitats del model productiu

anterior a la crisi, que expliquen la debilitat d’Espanya davant la crisi del deute públic del maig del 2010, tal com veurem a l’apartat següent.

¹³ La descripció d’aquests nous mecanismes creats el maig del 2010, depassa de llarg la intenció d’aquest article, però obre un camp important de debat i acció política sobre la construcció d’una Unió Europea més integrada econòmicament, fins i tot fiscalment. Potser es bo recordar que els USA van necessitar un canvi en la seva Constitució per a que el 1913 es pogués crear un impost sobre la renda a nivell federal, addicional al ja existent en cada Estat de la Federació.

manera que el consum i la inversió privades vagin guanyant terreny al consum i la inversió públiques, que ocupava temps de debat i pàgines en els propis organismes internacionals, com el FMI o les reunions de caps d'Estat¹⁴. El consens era que els governs havien d'anar amb compte perquè una retirada abans de temps posaria en perill la pròpia recuperació.

A Espanya, el punt més àlgid d'aquesta discussió es va donar el darrer trimestre del 2009 en ocasió del debat a les Corts Generals del Pressupost de l'Estat pel 2010, i la proposta que més debat polític o mediàtic va generar va ser la de l'augment de l'IVA a partir del 1er de juliol d'enguany.

Els partits polítics de la dreta –i PP i CiU en particular– es van mostrar especialment bel·ligerants, s'hi van oposar i en van fer bandera. Per a ells la recepta per sortir de la crisi, o per impulsar l'activitat econòmica, passava –i continua passant necessàriament– per baixar els impostos, tots, i alhora reduir la despesa per tal que el dèficit sigui zero cada any¹⁵.

Els petits partits autoanomenats de l'esquerra veritable també s'hi van oposar. No van fer propostes concretes per fer front a la crisi, però sí propostes per augmentar la recaptació dels ingressos. En general retreuen al govern socialista haver reduït els impostos en el passat, en particular l'IRPF i el IS, haver eliminat l'Impost sobre el patrimoni, i no avançar en la imposició ambiental. Calia actuar en aquests fronts abans que augmentar l'IVA. Aquestes dues línies de discurs polític s'han mantingut sense variació en el que portem d'any.

5. La reducció del dèficit de les AAPP a Espanya

El govern socialista considerava que l'any 2010 seria l'any de l'inici de la recuperació, i l'augment dels tipus de l'IVA era la mesura més important d'un paquet de propostes orientades a iniciar –prudentment– el procés de control del dèficit públic de l'Estat: reducció de la despesa en allò que no es considerava prioritari (uns 7.500 M d'€ respecte el 2009) i augment també moderat dels ingressos en uns 6.500 M. Tot i això, el projecte de PGE preveïen uns 60.000 M d'€ de dèficit, l'equivalent al 5,4% del PIB.¹⁶

Però pel desembre de 2009, quan finalment es van aprovar definitivament els pressupostos per a l'any següent, ja se sabia que el dèficit conjunt de les administracions públiques pel 2009 superaria el 11% del PIB, la qual cosa no només confirmava que les mesures de control del dèficit previstes pel 2010 eren necessàries sinó que segurament caldria augmentar-les.

Alhora, i segons el Pacte per a l'Estabilitat i el Creixement de la UE, i per respondre al procés de dèficit excessiu obert per la UE¹⁷, Espanya presentava l'actualització del programa d'estabilitat 2009-2013. En aquesta actualització, a més de refer les propostes de dèficit del conjunt de les Administracions Públiques amb les noves dades, reconeixia la necessitat de reformar el mercat laboral per facilitar la nova contractació de treballadors i el sistema de pensions, si bé amb calendaris i urgències diferents.

A primers de juny del 2010 no és clar quins efectes reals pot tenir una disminució tant important de la despesa pública com l'anunciada a tots els països de la zona euro en els propers anys. És veritat que el motor principal de la crisi és la incertesa, per la qual cosa el restabliment de la confiança és crucial i prioritari, i per tant no sembla que, a curt termini, hi hagi cap altra sortida

Com hem vist anteriorment, ambdós aspectes tenen incidències directes en la capacitat de creixement d'un país i en les dues vessants –ingressos i despeses– dels pressupostos públics i per tant, en última instància, en la capacitat d'endeutament i la confiança que pot generar el propi país.

Per això, a finals de gener es va aprovar un primer pla de reducció immediata de la despesa pel 2010 i a més un pla d'austeritat pel 2011-13 que es va acabar d'acordar amb les CCAA i els ens locals pel mes de març. A més, els anomenats pactes de Zurbano donaven lloc al Real Decret Llei 6/2010, de 9 d'abril, de mesures per a l'impuls de la recuperació econòmica i la ocupació, amb mesures potents per a la recuperació de l'activitat en el sector de la construcció –via l'impuls fiscal a la rehabilitació d'habitatges– i amb l'objectiu també d'impulsar l'estalvi i l'eficiència energètica, i la internacionalització de les nostres empreses entre altres mesures.

S'aplicava una combinació de disminució de la despesa i mesures d'estímul a curt termini que, juntament amb els canvis a llarg termini proposats en la Llei d'Economia Sostenible, i els canvis que es poguessin derivar de les possibles reformes en el mercat de treball i el sistema de pensions, a més de l'ajust del sector financer a la seva nova rea-

¹⁴ Aquesta retirada ha d'anar compassada amb la política monetària dels Bancs Centrals, especialment amb la seva política d'anar injectant liquiditat al sistema per facilitar el retorn al crèdit i, alhora, controlar la inflació.

¹⁵ Això no els impedeix, alhora, fer propostes d'assignació de més subvencions i ajuts –despeses– per a gran nombre d'institucions i activitats eco-

nòmiques.

¹⁶ Evidentment, sense aquestes mesures el dèficit de l'Estat hauria estat més gran.

¹⁷ Cal dir que 24 dels 27 països de la UE tenen obert un procés per dèficit excessiu.

litat¹⁸, permetia esperar l'inici de la recuperació econòmica pel 2010 i la seva consolidació durant tot el 2011¹⁹.

Això permetria començar a recuperar lentament ingressos públics, i mantenir en part les prioritats de despesa del govern socialista: despesa social, R+D+i, infraestructures i educació.

L'abril semblava que aquesta expectativa es confirmava, ja que hi havia bastants indicadors econòmics positius, i la dada del PIB del primer trimestre era esperançadora.

6. La nova crisi fiscal del 2010

A la descripció de la seqüència dels esdeveniments en tres moments –crisi financera de la tardor del 2008, crisi econòmica (el segon trimestre del 2009 es dona el menor creixement de tot el període), i crisi social (el continu creixement de l'atur dura fins el març del 2010)– cal afegir ara un quart moment: la crisi fiscal del maig del 2010.

Aquesta darrera crisi ha estat sobrevinguda i, aparentment, de manera inesperada, malgrat que es poden buscar les seves arrels no només en l'augment de la incertesa i en el conjunt de circumstàncies dels mercats de bons sobirans que he explicat a l'apartat 4, sinó també en les característiques de la pròpia unió monetària europea, però aquest és també tot un altre debat.

El fet és que aquesta darrera crisi ha generat, com a resposta per fer-hi front, l'imperatiu de reducció accelerada del dèficit públic a tota la zona euro.

Espanya ha hagut de tornar a modificar els plans de reducció del dèficit acordats i posats en marxa els mesos de febrer i març passat. Consisteix en concentrar en el 2010 i el 2011 la reducció prevista.

Previsió de reducció del dèficit de les AA PP (% del PIB)	2009	2010	2011	2012	2013
Proposta gener 2010	-11,2	-9,8	-7,5	-5,3	-3
Proposta maig 2010	-11,2	-9,3	-6	-4,4	-3

El debat sobre el moment adequat per a la retirada dels estímuls o l'adequació de l'augment de l'IVA a Espanya, o a Europa, ha desaparegut perquè es dona per descomptat que, ara mateix, ja no es pot escollir. Retornar la confiança per obtenir crèdits pels governs a un cost assumible durant els propers deu anys és l'objectiu ineludible

Això significa reduir 5.250 milions d'euros més el 2010 i 10.000 milions més el 2011 per sobre del previst el passat gener entre totes les AAPP d'Espanya.

Un ajust tan ràpid i potent només es pot fer preferentment per la via de la despesa. No es pot fer preferentment per la via de majors impostos a la riquesa i les rendes més altes perquè les quantitats necessàries són massa grans com per obtenir-les per aquesta via, i tampoc per augments significatius en altres tipus d'impostos perquè poden afectar greument l'activitat econòmica atesa la facilitat de moviments de capital en el món actual. Un cop més es fa palesa la necessitat d'avançar cap a una governança més estreta, europea i mundial.

Aquestes mesures tenen evidentment grans costos econòmics i socials. I per tant fa reduir les expectatives de creixement, les que es tenien abans de la crisi és clar, perquè front la crisi l'alternativa a no fer res és, possiblement, una major recessió. En el cas d'Espanya es manté la previsió de creixement positiu però 5 dècimes menor.

Ara bé, a primers de juny del 2010 no és clar quins efectes reals pot tenir una disminució tant important de la despesa pública com l'anunciada a tots els països de la zona euro en els propers anys. És veritat que el motor principal de la crisi és la incertesa, per la qual cosa el restabliment de la confiança és crucial i prioritari, i per tant no sembla que, a curt termini, hi hagi cap altra sortida.

El debat sobre el moment adequat per a la retirada dels estímuls o l'adequació de l'augment de l'IVA a Espanya, o a Europa, ha desaparegut perquè es dona per descomptat que, ara mateix, ja no es pot escollir. Retornar la confiança per obtenir crèdits pels governs a un cost assumible durant els propers deu anys és l'objectiu ineludible.

Certament, els que defensaven que "l'Estat era el problema i el Mercat la solució" han estat escombrats sense misericòrdia pels aconteixements. Però per a alguns, els bancs, que han estat salvats gràcies al deute públic i per tant pel contribuent, són els que ara exigeixen o juguen –via els mercats financers– amb els mateixos governs que els han salvat. Els més pessimistes pensen que estem atrapats; però les opcions polítiques hi són. Cada cop depenem més del

¹⁸ Ja hem vist que, a Espanya, el sector financer també estava sobredimensionat. A més s'ha d'ajustar al nou marc de regulació i control que es pugui acabar imposant des de la Unió Europea.

¹⁹ En concret, les noves estimacions preveïen un creixement encara negatiu pel conjunt del 2010 en un -0,3%, i un creixement del +1,8 % i +2,9 % pel 2011 i 2012.

que facin i com es comportin tots els altres; però això és el que vol dir un món “globalitzat”. És la dificultat en reaccionar junts i coordinadament i a temps. I en actuar en funció de l’interès general (de tots els europeus per exemple, o en el marc del G-20), el que posa de manifest que les capaci-

tats polítiques de regulació van pel darrera dels problemes que sorgeixen. Les resistències també són polítiques, a cops globals i poderoses i a cops, com estem vivint a Espanya, merament electorals. ■

Ingressos i despeses de les AAPP a Espanya (Milions d'€)	2007	2008	2009		
Recursos no financers	432.808	402.677	365.019		
<i>Impostos sobre la renda i el patrimoni</i>	135.783	117.483	101.024		
<i>Impostos del tipus Valor Afegit</i>	62.708	55.642	41.943		
<i>Altres impostos sobre la producció i les importacions</i>	60.784	51.999	49.853		
<i>Cotitzacions socials</i>	136.752	143.043	140.361		
<i>Resta d'ingressos corrents i de capital</i>	36.781	34.510	31.838		
Utilitzacions no financeres	412.742	446.937	482.649		
Utilitzacions corrents	355.560	388.703	420.137		
<i>Remuneració d'assalariats</i>	107.835	117.641	124.285		
<i>Consums intermedis</i>	55.406	59.829	61.103		
<i>Interessos del deute</i>	16.923	17.229	18.852		
<i>Transferències i prestacions socials</i>	148.368	163.636	183.458		
<i>Resta d'utilitzacions corrents</i>	27.028	30.368	32.439		
Utilitzacions de capital	57.182	58.234	62.512		
<i>Formació Bruta de capital fixe</i>	42.587	41.642	46.003		
<i>Resta d'utilitzacions de capital</i>	14.595	16.592	16.509		
Ingressos i despeses de les AAPP a Espanya variació percentual	2008/2007	2009/2008	2009/2007		
Recursos no financers	-7,0	-9,4	-15,7		
<i>Impostos sobre la renda i el patrimoni</i>	-13,5	-14,0	-25,6		
<i>Impostos del tipus Valor Afegit</i>	-11,3	-24,6	-33,1		
<i>Altres impostos sobre la producció i les importacions</i>	-14,5	-4,1	-18,0		
<i>Cotitzacions socials</i>	4,6	-1,9	2,6		
<i>Resta d'ingressos corrents i de capital</i>	-6,2	-7,7	-13,4		
Utilitzacions no financeres	8,3	8,0	16,9		
Utilitzacions corrents	9,3	8,1	18,2		
<i>Remuneració d'assalariats</i>	9,1	5,6	15,3		
<i>Consums intermedis</i>	8,0	2,1	10,3		
<i>Interessos del deute</i>	1,8	9,4	11,4		
<i>Transferències i prestacions socials</i>	10,3	12,1	23,7		
<i>Resta d'utilitzacions corrents</i>	12,4	6,8	20,0		
Utilitzacions de capital	1,8	7,3	9,3		
<i>Formació Bruta de capital fixe</i>	-2,2	10,5	8,0		
<i>Resta d'utilitzacions de capital</i>	13,7	-0,5	13,1		
PIB de referència utilitzat (milions d'€)	2006	2007	2008	2009	2010 (est.)
	984.284	1.052.730	1.088.502	1.051.151	1.053.253